

ทางเลือกการรักษาสำหรับผู้ป่วยโรคอ้วนโดยการผ่าตัดกระเพาะอาหาร

Alternative treatment for weight loss by Bariatric surgery

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคอ้วนเป็นปัญหาพหุโภชนาการที่พบมากที่สุดในโลกและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลก รายงานว่า ใน พ.ศ. 2557 ประชากรโลกมีภาวะน้ำหนักเกินมาตรฐาน ประมาณ 1,900 ล้านคน ในจำนวนนี้มีผู้เป็นโรคอ้วนมากถึง 600 ล้านคน (WHO, 2013; WHO, 2015) ประเทศไทยมีประชากรที่มีภาวะน้ำหนักเกินมากเป็นอันดับ 2 ใน 10 ประเทศในภูมิภาคอาเซียน และภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2557) ทั้งนี้โรคอ้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหลอดเลือดและหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน เป็นต้น โรคเหล่านี้สามารถป้องกันได้จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยง และการลดความอ้วน (วิชัย เอกพลากร, วรณิ นิธิยานันท์, บัณฑิต ศรีไพศาล, และปานเทพ คณานุรักษ์, 2559)

ทางเลือกสำหรับผู้ป่วยโรคอ้วนในการลดน้ำหนักด้วยการผ่าตัดกระเพาะอาหาร (Bariatric surgery) เป็นวิธีที่ใช้รักษาคนไข้ที่มีภาวะน้ำหนักตัวเกินมาตรฐาน (โรคอ้วน) และมีโรคประจำตัวหรือโรคแทรกซ้อนอื่นๆที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพร่วมด้วย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง หรือมีการนอนกรน ภาวะหยุดหายใจขณะหลับ เป็นต้น เมื่อคนไข้รักษาด้วยวิธีอื่นไม่ได้ผล การผ่าตัดกระเพาะจะเป็นอีกทางเลือกที่จะช่วยให้สุขภาพดีขึ้น การผ่าตัดกระเพาะอาหาร คือการเปลี่ยนแปลงระบบทางเดินอาหาร เพื่อช่วยให้สามารถลดน้ำหนักได้ การผ่าตัดเปลี่ยนแปลงระบบทางเดินอาหารนี้จะทำให้ทานได้น้อยลง ทำให้การดูดซึมสารอาหารได้ลดลงและน้ำหนักจะค่อยๆลดลงตามลำดับ การรักษาด้วยการผ่าตัดมีความปลอดภัยต่อผู้ป่วย และพบอัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดต่ำ ผลผ่าตัดมีขนาดเล็ก ผู้ป่วยฟื้นตัวหายเป็นปกติได้เร็ว มีทีมแพทย์สหสาขาช่วยกันดูแลผู้ป่วย และพยายามป้องกันไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่อผู้ป่วย มีการเตรียมผู้ป่วยก่อนผ่าตัด ระหว่างผ่าตัด และหลังผ่าตัด เพื่อที่จะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถบรรลุเป้าหมายการมีสุขภาพที่ดีได้ (กนกกาญจน์, 2565)

ห้องตรวจพิเศษศัลยกรรม 1 งานการพยาบาลผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยฉุกเฉินเป็นห้องตรวจที่ให้บริการผู้ป่วยผ่าตัดกระเพาะ เริ่มตั้งแต่ปี 2015-2024 มีผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระเพาะลดน้ำหนักจำนวน 176 ราย โดยในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดมากขึ้น โดยในปี 2021-2023 มีผู้ป่วย 7 ราย 33 ราย และ 61 ราย ตามลำดับ และจากผู้ป่วยที่เข้ารับการปรึกษากระเพาะรายใหม่เฉลี่ยเดือนละ 30-50 คน จึงจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีมีผู้เข้ารับบริการมากขึ้น อีกทั้งทางห้องตรวจยังไม่มีแนวทางการให้คำแนะนำการผ่าตัดกระเพาะให้กับผู้ป่วย และการผ่าตัดกระเพาะนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินความพร้อมก่อนผ่าตัดหลายขั้นตอน ต้องปรึกษาทีมสหสาขาหลายด้าน ทำให้ทางทีมผู้ดูแลได้ปรึกษาร่วมกันในการพัฒนาระบบบริการห้องตรวจศัลยกรรม 1 จึงทำให้เกิดโครงการ “ทางเลือกการรักษาสำหรับผู้ป่วยโรคอ้วนโดยการผ่าตัดกระเพาะอาหาร” โดยให้มีสื่อการสอนคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการผ่าตัดกระเพาะ และจัดทำขั้นตอนการเข้ารับการผ่าตัด เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับการประเมินความพร้อมก่อนผ่าตัดกระเพาะทุกราย อีกทั้งยังดูแลผู้ป่วยด้วยมิติจิตวิญญาณ (spiritual healthcare in action) โดยพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้ป่วยให้บรรลุการมีสุขภาพที่ดีได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการให้คำแนะนำสำหรับผู้ป่วย Morbid obesity ที่ต้องการผ่าตัดกระเพาะ
2. เพื่อให้ผู้ป่วย Morbid obesity ได้รับการประเมินความพร้อมก่อนการผ่าตัด (ตาม Protocol)
3. เพื่อให้ผู้ป่วย Morbid obesity มีความพึงพอใจหลังเข้ารับบริการห้องตรวจพิเศษศัลยกรรม 1

วิธีการ/กระบวนการ

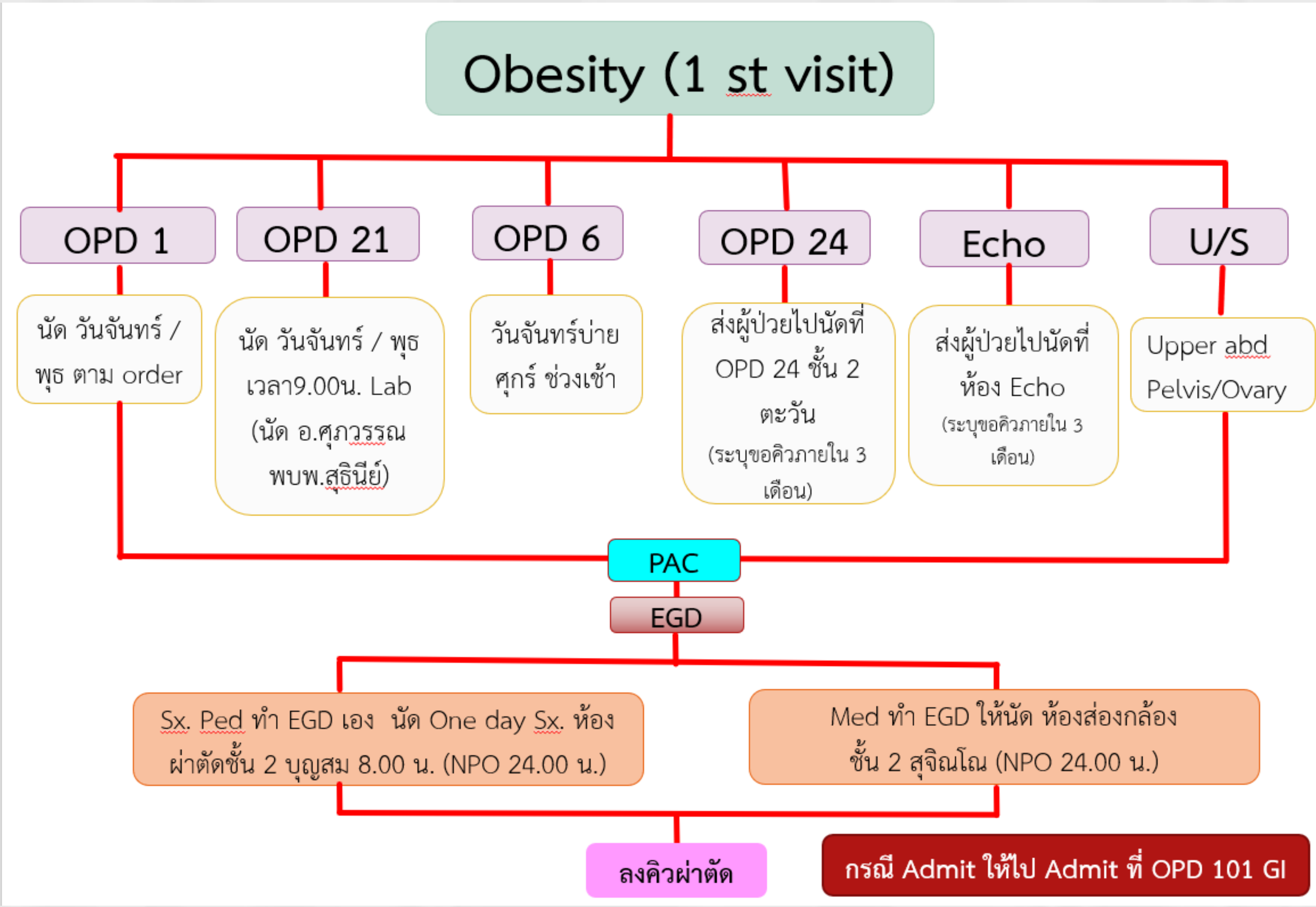
แผนการดำเนินงาน/การนำไปใช้

แผนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน				
	ม.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
67	67	67	67	67	67
1. ขั้ววางแผนงาน					
1.1 จัดตั้งทีมพัฒนาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา					
1.2 รวบรวมข้อมูลผู้ป่วย และความต้องการของผู้ป่วยในการเข้ารับบริการ					
2. ขั้วดำเนินการ					
2.1 ศึกษาแนวทางการให้คำแนะนำผู้ป่วยผ่าตัดกระเพาะจากงานวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์					
2.2 จัดทำแผ่นพับให้คำแนะนำผู้ป่วย “ทางเลือกการลดน้ำหนักด้วยการผ่าตัดกระเพาะ”					
2.3 จัดทำแนวทางการส่งตรวจคนไข้ morbid obesity					
2.4 สื่อสารโครงการ และขอความร่วมมือบุคลากรในหอผู้ป่วยมีส่วนร่วมของโครงการ					
2.5 ให้คำแนะนำการผ่าตัดกระเพาะแก่ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษา ทุกวันจันทร์และวันพุธ โดยใช้แผ่นพับ “ทางเลือกการลดน้ำหนักด้วยการผ่าตัดกระเพาะ”					
2.6 ส่งผู้ป่วยประเมินความพร้อมก่อนผ่าตัดให้ครบถ้วนตาม protocol					
2.7 เชิญชวนผู้ป่วย morbid obesity เข้ากลุ่มไลน์ “คลินิกโรคอ้วนcmu” เพื่อได้รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีประสบการณ์จริง					
3. ขั้วติดตามและประเมินผล					
3.1 รวบรวมข้อมูลและผลการดำเนินงานและสรุปผลการประเมินโครงการ					
3.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินงาน					

สรุปสาระสำคัญ

รายการ	เกณฑ์	ก.ย.	ต.ค.
1. ผู้ป่วย Morbid obesity ที่ต้องการเข้ารับการรักษาผ่าตัดกระเพาะได้รับคำแนะนำ	> 90 %	100%	100%
2. ผู้ป่วย Morbid obesity ได้รับการประเมินความพร้อมก่อนการผ่าตัด (ตาม Protocol)	100 %	100%	100%
3. ผู้ป่วย Morbid obesity มีความพร้อมก่อนการผ่าตัด	> 90 %	100%	100%
4. ความพึงพอใจของผู้ป่วย Morbid obesity หลังเข้ารับบริการห้องตรวจพิเศษศัลยกรรม	> 85%	93.6%	96%

จากการทำโครงการ “ทางเลือกการรักษาสำหรับผู้ป่วยโรคอ้วนโดยการผ่าตัดกระเพาะอาหาร Alternative treatment for weight loss by Bariatric surgery” เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อให้พยาบาลมีบทบาทในการให้บริการต่อผู้ป่วย มีแนวทางการให้ข้อมูลและส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางในการลดน้ำหนักได้ โดยมีพยาบาลคอยให้ความรู้ และสนับสนุนให้ผู้ป่วยได้ตัดสินใจ เพื่อส่งผลให้ผู้ป่วยบรรลุการมีสุขภาพที่ดีได้ จึงตอบสนองต่อพันธกิจและวิสัยทัศน์ของคณะแพทย์ ในการให้บริการสุขภาพที่ได้มาตรฐาน (Medical Service Excellence) และเป็นสถาบันการแพทย์ชั้นนำระดับมาตรฐานสากล

น.ส.ปวีณ์สุดา คันทา และคณะ ห้องตรวจพิเศษศัลยกรรม 1
ฝ่ายการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่